

І.В. КАЧАН, к.т.н., доцент,
Ю.О. ВІНОГРАДОВА,
Донецький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Незважаючи на те, що останнім часом значну частину інвестицій вкладають в науко-місткі галузі й передові комп'ютерні технології, у Донбаському регіоні вугільна галузь була й залишається на першому місці. Від роботи підприємств з видобутку вугілля залежать такі основні галузі, як металургійна, машинобудівна, енергетична, хімічна, а, отже, і стан економіки в цілому. Тому стаття присвячена визначенню галузевої специфіки проведення фінансового аналізу на вугільних підприємствах України.

Оцінка фінансового стану – одне з головних завдань менеджменту кожного підприємства. Фінансовий аналіз дозволяє виробити стратегію й тактику розвитку підприємства, обґрунтувати плани й управлінські рішення, здійснювати контроль за їхнім виконанням, виявляти резерви підвищення ефективності виробництва – одним словом, оцінювати результати діяльності підприємства в цілому, його підрозділів і працівників. Рух будь-яких товарних, матеріальних та трудових ресурсів супроводжується утворенням і витратою коштів, тому фінансовий стан господарюючого суб'єкта відбиває всі сторони його виробничо-торговельної діяльності, і проблеми управління фінансовим станом актуальні для кожного підприємства.

Питанням аналізу фінансового стану приділено немало багатопланової уваги з боку наукового середовища. Наприклад, Амоша О., Кабанов А., Стариченко Л. розглядали перспективи розвитку вітчизняної вугільної промисловості на фоні світових тенденцій, вивчали спільні риси та розходження вугледобувних підприємств України і Росії [1, 2]. Гончаров Д. обґрунтовував необхідність проведення фінансового аналізу для всіх підприємств країни [4]. Значний внесок у рішення питань про вибір методів аналізу, відбір необхідних вихідних даних, визначення особливостей проведення аналізу для підприємств різних галузей внесли різні вітчизняні та зарубіжні науковці. Разом з тим, проблема застосування елементів та методів фінансового менеджменту на підприємствах в сучасних умовах потребує подальших досліджень. Важливим питанням є визначення

особливостей оцінки фінансового стану вугледобувних підприємств, при проведенні аналізу яких потрібно враховувати їх галузеву специфіку.

Метою статті є визначення характерних особливостей проведення оцінки фінансового стану вугледобувних підприємств України. Для досягнення мети в статті поставлені наступні задачі:

- дослідити характерні риси функціонування вугледобувних підприємств в Україні, визначити проблеми і перспективи розвитку вугільної галузі в напрямку їх впливу на фінансовий стан;

- з'ясувати, чи мають вугільні підприємства ті характерні особливості, які потребують особливого підходу при аналізі їх фінансового стану;

- визначити особливості проведення аналізу фінансового стану вугільних підприємств нашої країни.

Існує багато визначень фінансового стану підприємства, кожне з яких відбиває ту чи іншу сторону цього поняття. В контексті даної статті ми погодимось з думкою Білик М.Д. [3, с. 122] щодо визначення фінансового стану як реальної і потенційної фінансової спроможності підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою. Характеристика фінансового стану господарюючого суб'єкта включає аналіз прибутковості (рентабельності); фінансової стійкості; кредитоспроможності; використання капіталу; рівня самофінансування; валютної самооплатності.

Ступінь фінансової стійкості підприємства цікавить інвесторів і кредиторів, тому що на основі її оцінки вони приймають рішення щодо вкладення коштів у підприємство. Метою фінансового аналізу, ініціатива якого не належить фірмі, можуть бути визначення й оцінка кредитоспроможності й інвестиційних можливостей підприємства. Так, представника банку може зацікавити питання про ліквідність

© І.В. Качан, Ю.О. Виногорова, 2009

або платоспроможність фірми. Потенційний інвестор хоче знати, наскільки рентабельна фірма і яка ступінь ризику втрати внеску при її інвестуванні. Існує методика, що дозволяє за допомогою фінансово-звітної документації й аналізу різних фінансових показників спрогнозувати можливість банкрутства фірми або ж переконатися в її стабільності [4]. Визначення границь фінансової стійкості підприємства є однією з найважливіших економічних проблем, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства, до відсутності в нього коштів для фінансування поточної й інвестиційної діяльності, а при погіршенні фінансового стану – в остаточному підсумку, до банкрутства; надлишкова ж фінансова стійкість буде ставити перешкоди на шляху успішного розвитку підприємства, обтяжуючи його витрати зайвими запасами й резервами. Фінансова стійкість повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, що відповідає вимогам ринку і потребам розвитку підприємства [7].

Простежимо особливості проведення оцінювання фінансового стану підприємств вугільної галузі України.

Вугільна галузь є досить проблемною в промисловості України. І в той же час вугілля – єдиний вид паливної сировини, запасів якої в надрах України достатньо для повного задоволення потреб всіх секторів економіки на цілі сторіччя. Тому саме з видобутком вугілля зв'язується енергетична безпека країни. Однак українські вугільні родовища характеризуються надзвичайно складними гірничо-геологічними умовами експлуатації, а більшість вуглевидобувних підприємств – незначною виробничою потужністю й низьким технічним рівнем [2, с. 3].

Якщо за обсягами видобутку вугілля Україна входить до десятки провідних вуглевидобувних країн світу, то за економічними показниками – значно відстає від більшості з них. Переважна більшість українських шахт і вугільна промисловість у цілому збиткові й мають потребу в державних дотаціях. При цьому, після технічного переозброєння, здійснюваного за бюджетні кошти, шахти, за рідкісним винятком, не стають прибутковими, а іноді навіть не знижують збитки, оскільки не завжди можуть ефективно використовувати сучасну високопродуктивну вибійну техніку [2, с. 3].

Слід зазначити, що стан вугільної промисловості України почав погіршуватися ще в

70-80-і роки минулого сторіччя, коли в Радянському Союзі була зроблена ставка на розвиток вуглевидобутку в східних районах, а капітальні вкладення в підтримку й розвиток Донецького басейну були помітно урізані. Негативно позначилися також недостатньо продумані організаційні перебудови в галузі, а потім – страйки шахтарів наприкінці 80-х років [2, с. 4]. В умовах наступної загальної системної кризи економіки України, при різкому скороченні фінансової підтримки з боку держави, вугільна промисловість почала прискореними темпами деградувати. Почалося швидке зростання кредиторської заборгованості, зниження заробітної плати, що до того ж перестала вчасно виплачуватися, відтік кадрів, скорочення, а на багатьох шахтах – припинення відтворення очисної лінії вибоїв, стихійне закриття шахт із катастрофічними наслідками тощо.

В останні роки, завдяки, насамперед, збільшенню державної фінансової підтримки галузі, викорінюванню бартеру, а також інвестиціям з боку комерційних структур, зацікавлених у збільшенні поставок вітчизняного вугілля на підконтрольні їм підприємства металургії й енергетики, видобуток вугілля стабілізувався на рівні 70-80 млн. т на рік, зросла продуктивність праці, наблизившись до рівня 1990 р. [2, с. 3-10].

Короткий аналітичний огляд показників діяльності українських шахт за останні три роки представлений у таблиці 1 [5].

Як видно з наведеної таблиці, вугільна галузь у цілому є свідомо збитковою, потрібно лише глянути на різницю між ціною й собівартістю. Шахти підтримує держава, але цих коштів недостатньо, фінансування з держбюджету в основному спрямовується на оплату праці робітників, щоб компенсувати різницю в занижених цінах на вугілля. Матеріальна база галузі перебуває в критичному стані: 95% шахт не реконструювалися понад 20 років, дві третини стаціонарного обладнання експлуатується понад нормативного строку, лише третина забійного обладнання відповідає сучасному рівню. Більшість державних вуглевидобувних підприємств є, по суті, безнадійними банкрутами, і від юридичного визнання цього факту їх рятує лише законодавчо введений у галузі мораторій на порушення справ про банкрутство.

Фінансовий дисбаланс у вугільній промисловості України наразі зберігається і посилюється під впливом таких основних факторів: погіршення кон'юнктури ринку вугілля (з жов-

тня 2008 року) під впливом світової фінансово-економічної кризи; неухильне зростання цін на матеріали та обладнання, збільшення тарифів на електроенергію; постійне зростання заробітної плати, пов'язане з підвищенням рівня мі-

німальної заробітної плати; необхідність витрат на утримання місцевих закладів соціальної сфери за відсутності їх бюджетного фінансування.

Таблиця 1

Показники вугільної галузі України за 2006-2008 роки

Показники	Роки		
	2006	2007	2008
Видобуток вугілля, млн. т	80,3	75,5	77,8
Товарна продукція, млн. т	31,6	28,0	28,1
Обсяг капітального будівництва, млрд. грн.	0,6	0,8	0,9
Фінансування з держбюджету, млрд. грн.	4,3	5,8	7,5
Середня ціна 1 т. вугілля, грн.	244,7	296,1	453,9
Дохід від реалізації продукції, млрд. грн.	7,7	8,3	12,8
Загальна собівартість товарної продукції, млрд. грн.	10,4	12,2	17,0
Середня собівартість 1 т вугілля, грн.	329,2	436,3	605,8

Через незбалансованість доходів і видатків на вугільних підприємствах практично не використовуються амортизаційні кошти як джерело відтворення основних фондів, вони спрямовуються на фінансування поточних видатків. Забезпечення рентабельності вуглевидобутку з одночасним збільшенням заробітної плати шахтарів в Україні неможливе без істотного підвищення продуктивності праці й, відповідно, скорочення чисельності персоналу, причому як на діючих шахтах, так і на тих, що закриваються або консервуються.

Тому, реально оцінюючи стан і перспективи вугільної промисловості України, варто орієнтуватися на те, що вона ще тривалий час буде мати потребу в державній фінансовій підтримці, і право на її одержання варто поширити на всі вуглевидобувні підприємства, незалежно від форм власності, щоб не блокувати роздержавлення галузі.

Зараз в Україні діє біля півтори сотень шахт, більшість з них державні. З прибутком працюють лише півтора десятка вугільних підприємств, інші офіційно збиткові й існують за рахунок державних дотацій. Недержавний сектор вуглевидобутку в Україні представлений приватизованими в різний час великими рентабельними шахтами «Красноармійська-Західна №1» і «Комсомолець Донбасу», великими потенційно прибутковими компаніями «Павлоградвугілля» і «Краснодонвугілля», що мають у своєму складі відповідно десять і де-

в'ять шахт, і декількома дрібними шахтами, що перебувають у власності або в оренді невеликих приватних фірм [2, с. 3-10]. Діяльність безлічі (декількох сотень) нелегальних «копанок» на виходах шарів на поверхню зараз припинена й навряд чи буде відновлена. Досвід і Росії, і України досить переконливо показав, що більш ефективно працюють недержавні вугільні підприємства, у тому числі, зі складними гірничо-геологічними умовами (наприклад, шахта Краснолиманська, приватні фірми в Сніжному й Шахтарську, що допрацьовують залишкові запаси державних збиткових шахт, закритих як безперспективні). Тому представляється очевидно необхідність подальшого роздержавлення вугільних підприємств України шляхом приватизації або передачі в оренду, незалежно від їхньої рентабельності. Однак це вимагає відповідного правового забезпечення з урахуванням специфіки галузі, зокрема, регламентації оцінки вартості підприємств залежно від їхньої рентабельності (не виключаючи «нульової» оцінки), можливої державної фінансової підтримки в післяприватизаційний період, порядку й джерел фінансування ліквідації підприємств після вичерпання запасів.

Для аналізу було відібрано шість потенційно рентабельних вугільних компаній, які розділимо на три групи: спочатку за правовим статусом відокремимо об'єднання («Павлоградвугілля» і «Краснодонвугілля») і власне шахти, потім поділимо шахти на великі вугільні

компанії («Комсомолец Донбасу» та «Красноармійська Західна №1»); і середні по доходам від реалізації вугілля шахти («Жданівська» і «Надія»). Шахти належать до різних сегментів вугледобувного сектору, але всіх їх об'єднує один фактор: якщо вони і не завжди

отримують прибуток, то принаймні активно здійснюють господарську діяльність, тобто являються потенційно прибутковими. Короткі дані щодо показників названих підприємств наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз роботи деяких вугільних підприємств України за 2008 рік, тис. грн.

Найменування шахт	Показники							
	2008 р.	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання	Поточні зобов'язання	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Доход від реалізації продукції	Чистий прибуток/збиток
ВАТ "Шахта "Комсомолец Донбасу"	на початок	380712	918443	157027	65240	22633	923273	70519
	на кінець	762610	997949	157135	353274	42190	1322174	40620
ВАТ "Шахта "Красноармійська-Західна №1"	на початок	1316560	0	1178522	199444	749680	1739106	53523
	на кінець	1223569	13000	2443933	240914	1772237	2246445	-93456
ВАТ "Павлоград-вугілля"	на початок	1721968	1219856	606561	529907	346944	2922699	1623
	на кінець	1684947	1111830	1327741	816407	426425	4249052	-40689
ВАТ "Краснодонвугілля"	на початок	1483028	550000	1110182	605661	148245	1855670	-88730
	на кінець	2104386	894545	1695949	2160772	698216	3234741	622291
ЗАТ "Шахта "Жданівська"	на початок	85845	2875	111865	6149	53655	219945	-3421
	на кінець	81375	8186	155281	23586	50444	333058	-4504
ДВАТ "Шахта "Надія"	на початок	25492	0	31134	7760	1917	92062	1382
	на кінець	26779	0	35380	7864	3176	138251	1480

Як видно з приведеної вище таблиці, дебіторська заборгованість значно перевищує

кредиторську (наприклад, на кінець 2008 року дебіторська заборгованість перевищувала кре-

диторську для шахти „Комсомолец Донбасу” в 8,37 рази, для об’єднання „Краснодонвугілля” в 3,1 рази, для шахти „Надія” в 2,48 рази); позикові кошти в 2-3 рази перевищують власний капітал вугільних підприємств (наприклад, на кінець 2008 року позиковий капітал перевищив власний для шахти „Комсомолец Донбасу” в 1,51 рази, для об’єднання „Павлоградвугілля” в 1,45 рази для шахти „Жданівська” в 2,01 рази), серед них більшу частину становлять короткострокові кредити і позики (на кінець 2008 року короткострокові кредити для шахти „Красноармійська-Західна №1” у сукупному об’ємі позикових коштів склали 99%, для шахти „Жданівська” – 95%).

Вище наведене дає можливість сформулювати основні проблеми та характерні особливості фінансового стану підприємств вугільної галузі. Вони наступні:

– несвоєчасне й неповне здійснення платежів за відвантажену продукцію, тобто постійне недофінансування вугільної галузі, що створює невизначеність; відсутність ринкових механізмів ціноутворення і ясності в приватизаційних процесах. Таке положення призводить до незбалансованості грошових потоків, вказує на диспропорції в механізмі їхнього формування, внаслідок чого порушується платоспроможність і стан фінансової рівноваги на підприємстві. Також наявність величезних обсягів дебіторської заборгованості тягне за собою великий кредиторський борг;

– недостатність фінансової підтримки й розвитку вугільної галузі (кошти з держбюджету спрямовуються не на розвиток та реконструкцію, а на поточні витрати);

– практично на всіх шахтах України всі витрати, необхідні для розширеного відтворення вугільної продукції, у великому ступені не покриваються можливим доходом від реалізації цієї продукції споживачам;

– застаріле й неліквідне обладнання, що важко реалізувати якщо буде потреба не тільки через моральний і фізичний знос, але й через специфіку даного обладнання – його може купити тільки аналогічне підприємство вугільної галузі, внаслідок цього знижується спроможність шахт у разі необхідності швидко перетворити свої активи на грошові кошти.

Іншими словами, вугільні підприємства мають характерні особливості, які потребують особливого підходу при аналізі їх фінансового стану. Для ілюстрації цього був проведений

аналіз найбільш проблемних коефіцієнтів для вугледобувних підприємств України – показників ліквідності й платоспроможності за 2008 рік на шести наведених вище шахтах. Результати розрахунків представлені в таблиці 3.

Як видно з таблиці, для великих компаній („Комсомолец Донбасу” та „Красноармійська-Західна №1”) оптимальним виявився лише коефіцієнт покриття (середнє за групою I значення показника 1,02, оптимальне знаходиться в діапазоні 1-2). Для об’єднань („Павлоградвугілля” і „Краснодонвугілля”) оптимальним також є коефіцієнт загальної ліквідності (середнє за групою II значення показника 1,06). Для малих шахт згідний з світовим оптимумом тільки коефіцієнт абсолютної ліквідності (середнє за групою III значення показника 0,22, оптимальне знаходиться в діапазоні 0,2-0,25). Інші показники значно відрізняються від оптимальних. Для розрахунків було відібрано шість потенційно прибуткових та рентабельних вугледобувних підприємств України. Очевидно, що якщо розрахувати ці показники для інших шахт України, при порівнянні з світовими оптимумами результати виявляться тільки гіршими.

Тому слід зазначити, що результати аналізу вугільних підприємств не можна безпосередньо зіставляти із загальноприйнятими оптимальними результатами аналізу фінансового стану. При проведенні, наприклад, аналізу ліквідності й, особливо, платоспроможності (фінансової стійкості) результати вийдуть досить «жалюгідними» і при порівнянні з оптимальними діапазонами виявляться, що фінансовий стан кризовий й підприємства стоять на грані краху. Такі результати будуть отримані при аналізі всіх вугільних підприємств України. Так, вугільна галузь свідомо збиткова й багато шахт дійсно перебувають на грані ліквідації. Однак у нашій країні все-таки є шахти, які отримують прибуток. За результатами аналізу ліквідності й особливо платоспроможності вони також скоріш за все виявляться неліквідними й неплатоспроможними. Однак при проведенні фінансового аналізу за іншими групами коефіцієнтів (прикладом, рентабельності, ділової активності) такі підприємства будуть прибутковими й рентабельними, тобто вони досить успішно працюють.

Таблиця 3

Зіставлення коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності деяких вугільних підприємств України за 2008 р.

Найменування підприємств	За 2008 рік	Коефіцієнти							
		Аналіз ліквідності			Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості)				
		Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансування (фінансового ризику)	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу
Група I. Великі компанії									
ВАТ "Шахта "Комсомолец Донбасу"	на початок	0,5876	0,4558	0,0392	0,2343	3,2679	-0,7018	-0,1701	4,0251
	на кінець	2,8776	2,7240	0,0047	0,3505	1,8531	0,6525	0,3869	2,2601
ВАТ "Шахта "Красноармійська-Західна №1"	на початок	0,3550	0,1866	0,0024	0,5145	0,9437	-1,8171	-0,5774	1,6259
	на кінець	0,2404	0,1004	0,0010	0,3259	2,0680	-3,1597	-1,5172	2,5873
Середнє за групою I		1,0152	0,8667	0,0118	0,3563	2,0331	-1,2565	-0,4695	2,6246
Група II. Об'єднання шахт									
ВАТ "Павлоградвугілля"	на початок	1,4815	1,2919	0,3289	0,4624	1,1625	0,3250	0,1696	1,6401
	на кінець	0,8083	0,7230	0,0083	0,3717	1,6905	-0,2372	-0,1511	2,0532
ВАТ "Краснодонвугілля"	на початок	0,6334	0,5524	0,0010	0,4638	1,1563	-0,5788	-0,2745	1,6821
	на кінець	1,3333	1,2800	0,0003	0,4420	1,2626	0,2500	0,2686	1,1881
Середнє за групою II		1,0641	0,9618	0,0846	0,4350	1,3180	-0,0603	0,0032	1,6409
Група III. Малі шахти									
ЗАТ "Шахта "Жданівська"	на початок	0,1163	0,0699	0,0140	0,4259	1,3480	-7,5990	-1,1516	2,0719
	на кінець	0,2995	0,1572	0,0050	0,3309	2,0220	-2,3384	-1,3366	2,2152
ДВАТ "Шахта "Надія"	на початок	0,9934	0,6053	0,3131	0,3593	1,7833	-0,0067	-0,0094	1,2209
	на кінець	1,2000	0,7665	0,5404	0,3372	1,9655	0,1666	0,2642	1,0723
Середнє за групою III		0,6523	0,3997	0,2181	0,3633	1,7797	-2,4444	-0,5584	1,6451
Оптимальність в світовій практиці	1 - 2	0,6 - 0,8	0,20 - 0,25	0,5 і більше	оптимальне значення 0,5, критичне 1	більше 0,1	0,4 - 0,6	0,5 - 0,8	

Примітка. Для розрахунків було використано дані балансів підприємств за 2008 р. (на початок та кінець). Інформація взята з Системи розкриття інформації на фондовому ринку України (<http://smida.gov.ua> [6])

Для подальшого аналізу подивимось на динаміку коефіцієнтів за роками на двох компаніях: „Комсомолец Донбасу” і „Красноармійська-Західна №1”. Для розрахунків було

відібрано 2 коефіцієнти, які відбивають загальний стан фінансової рівноваги на підприємстві: коефіцієнти покриття і автономії. Результати представлені на графіках.

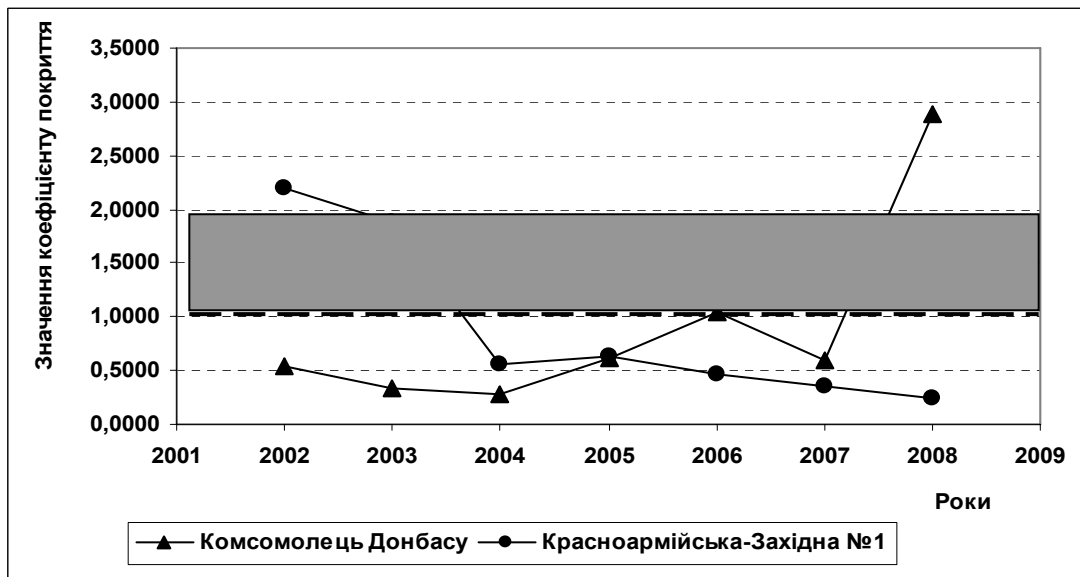

Рис. 1. Зміна коефіцієнту покриття за роками (прим.: сірим позначено область загально визначених оптимальних значень, пунктиром – середнє значення показника для означених шахт за 2008 рік)

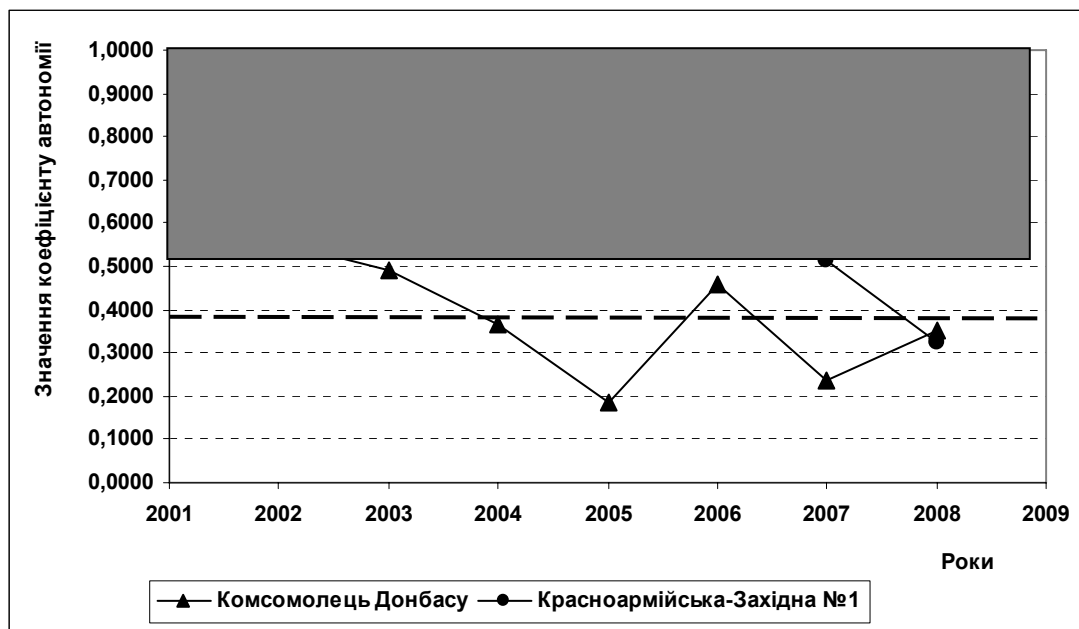

Рис. 2. Зміна коефіцієнту автономії за роками (прим.: сірим позначено область загально визначених оптимальних значень, пунктиром – середнє значення показника для означених шахт за 2008 рік)

Як видно із графіків, фінансовий стан підприємств не є рівнозначним за роками, мають місце коливання, які повинні бути дослідженими та проаналізованими.

Коротко резюмуючи результати досліджень, можна зробити такі висновки. При проведенні аналізу й розробці заходів щодо стабілізації фінансового стану й фінансової стійкості вугледобувних підприємств необхідно:

– насамперед, дивитися на динаміку коефіцієнтів за роками (для чого потрібні дані не за 1-2 роки, а за більш тривалий період часу, принаймні, 6-7 років), тому що деякі коефіцієнти можуть бути далекими від нормативних, але якщо в динаміці вони наближаються до оптимуму, можна зробити висновок про покращення фінансового стану шахти;

– аналізувати причини невідповідності розрахованих значень коефіцієнтів оптимальним, дивитися, які проблеми підприємство може усунути саме, а які вимагають втручання інших суб'єктів господарювання, наприклад – допомоги держави;

– порівнювати показники аналізованого підприємства з аналогічними показниками, розрахованими для інших підприємств вугільної галузі: якщо значення якої-небудь групи коефіцієнтів не підходять під нормативні у всіх підприємств, але в аналізованого вони краще, ніж в інших – ця шахта має конкурентну перевагу перед іншими.

Висновки щодо стану фінансової стійкості вугільного підприємства повинні робитися на основі трьохступеневого аналізу:

1) перевірка, чи відповідають значення показників загально визначеним оптимальним нормам;

2) зрівняння з коефіцієнтами на інших шахтах, особливо на потенційно прибуткових, за принципом „не гірше ніж у інших”;

3) визначення динаміки коефіцієнтів за роками.

До того ж, необхідно простежити, щоб не вийшло так, що аналітики провели фінансовий аналіз, отримали дані, проаналізували їх, зробили висновок – і на цьому зупинилися. Аналіз фінансового стану – це не ціль фінансового менеджменту, а його інструмент. Найважливішою завершальною частиною фінансового аналізу є розробка рекомендацій з виводу підприємства із кризи, стабілізації фінансової стійкості, забезпечення нормальної платоспроможності.

Вугільна галузь є основним постачальником палива в енергетику країни, тому фінансові проблеми галузі важливі для економіки в цілому. Падіння виробництва й погіршення фінансового стану галузі може призвести до гострої енергетичної кризи. У цей час, на жаль, криза в наявності – і енергетична, і загальногосподарська. Для всіх підприємств зараз надзвичайно важливим є розробка фінансової стратегії, спрямованої на вихід із кризового положення, стабілізацію ситуації й подолання наслідків кризи. Питання фінансового стану вугільних підприємств, пропозиції щодо підвищення їхньої фінансової стійкості здобувають особливу значимість останнім часом і свідчать про актуальність теми.

Література

1. Амоша О.І., Кабанов А.І., Стариченко Л.Л. Перспективи розвитку та реформування вітчизняної вугільної промисловості на фоні світових тенденцій // Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право. – № 1. – 2006 – С. 35-46.
2. Амоша А., Кабанов А., Стариченко Л. Особенности и ориентиры развития угледобычи в Украине: некоторые параллели с российским опытом // Уголь Украины. – №10. – 2005 – С. 3-10.
3. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств // Фінанси України. – №3. – 2005 – С. 117-128.
4. Гончаров Д.С. Анализ финансовой устойчивости российских предприятий – миф или реальность? Сентябрь 2004. http://www.sunit.ru/pc_art8.shtml
5. Официальный сайт Министерства угольной промышленности <http://mvp.gov.ua>
6. Система розкриття інформації на фондовому ринку України. <http://smida.gov.ua>
7. Финансовая устойчивость как залог стабильного финансового состояния предприятия. http://autodelo.narod.ru/content/5_2/5_2_2.html
8. Финансовый менеджмент / Под ред. Е.С. Стояновой. М.: Перспектива, 1999. – 656 с.

Статья поступила в редакцию 30.04.2009